

- 1 Baumgarten s. Sigm. Jac. s. meditatio-
nes quardam de Genuina et Spuria
edificatione spirituali Mediorum illius
legitimis et illegitimis, Halle, 1747.
- 2 Brunings s. Christ. s. diff. de Christo
triumphante, Heidelberg 1747.
- 3 Cloffen s. dieu. Sigm. s. diff. de Opere
dei miraculoso, Gratioso et Glorioso
in sanctis rediivis demonstrato,
Francof. 1726.
- 4 Clauswitz s. Bened. Gottl. s. diff. de
Spiritu Sancto Annabone, Halle, 1747.

19 19

DISSERTATIONEM
DE
**INSUFFICIENTIA
SACRIFICIORUM IN
VETERI, ET SUFFICI-
ENTIA SACRIFICII CHRISTI
IN NOVO TESTAMENTO,**

ex loco Pf. XL. 7.

SUB PRAESIDIO
VIRI SUMME VENERANDI,
DOMINI

PAULI ERNESTI JABLONSKI,
SS. THEOL. D. ET PROF. PUBL. ORD.
ECCLES. ITEM REFORM. IN HAC URBE
PAST.

XIV. Aug. c10 10 cc xxv.
ventilabit

Ejus Auctor.

RUDOLPHUS GOTHOFREDUS
GOELICKE.

Berol. S. Th. Stud.

FRANCOFURTI ad VIADRUM,
Typis exscriptis TOBIAS SCHWARTZE.

DISSERTATIONEM

INSUFFICIENTIA
SACRIFICIORUM IN

TESTER. ET SUBRICH
IN NOVOTESTAMENTO

SUB PASTIDIO
VIRI SUMMI REVERENDI

PAULI ERNESTI JABLONSKI

SS. THEOL. ET PUBL. ORD.
ECCL. ET SEM. RECTORIS IN REG. URBE

PAST.

XIV. AET. CA. 1762. XVI.

RUDOLPHUS GOTTORFIDUS

GOTTLIKE

1762. TR. 262.

Typis ex officio REGIAE SCHWARTZE

REVERENDISSIMO.
ATQUE ILLUSTRISSIMO. DOMINO.

DOMINO.
MARQVARDO.
LUDOVICO.

LIBERO. BARONI.
DE. PRINTZEN.

AUGUSTI. PRUSSORUM. REGIS.
SUPREMO. AULAE. MARESCHALLO. MINISTRO.
STATUS. INTIMO.

ORDINIS. PRUSSICI. EQVITI. REGIAE.
ARCIS. PRAEFECTO.

CONSISTORII. FEUDALII. ET. ECCLESIASTI-
CARUM. RERUM. REGIAEQVE. SCIENTIARUM.
SOCIETATIS. PRAESIDI. ET.
DIRECTORI,

NEC

NEC. NON.
REGIARUM. ACADEMIARUM. OMNIUM.
CURATORI. SUPREMO.
COMITATUS. RUPINENSIS. AGRIQUE.
BELLINENSIS. SATRAPAE.
ECCLESIAE. CATHEDRALIS. MAGDEBURGENSIS.
CANONICO.
DOMINO. HEREDITARIO. IN. CARO.

FELICITATEM. PERENNEM.

Pfalm. XL. 7.

זבח ומנחה לא חפצת אונים כרית לי עולה וחטאה
לא שאלת:

*Sacrificium & munus non desiderasti, aures fodisti mihi, holocaustum
& oblationem pro peccato non expectasti.*

§. I.

INter innumeras veteris ecclesiae caeremonias, sub quarum cortice latebant nostri temporis praerogativae, nulla erat tam conspicua, quam sacrificandi ritus. Ceterae enim, cum vel Christi natales, vel officia, resurrectionem, triumphum aliave momenta describerent, hic praecipue tormenta ejus & mortem, quae unicus erat nostrae spei cardo, vividissime adumbrabat. Hinc ut excellentia sua, sic & antiquitate prae reliquis eminebant sacrificia, cum ii sibi fucum facere non videantur, qui pelles, e quibus vestes confuit Deus primis nostris parentibus, animalibus iis detractas esse putant, quae ei antea immolaverant.

§. II. Non tamen eo temporis articulo alia potuerunt esse, quam votiva & eucharistica, cum quod expiarent ad hucdum nihil esset. Sed postquam fatalem fructum decerpissent primi homines, tum demum austeriorem formam induerunt sacrificia, tum animalium cruor magis typus esse coepit ejus, quem aliquando ira Dei pro nobis erat absorptura. Quanquam Patriarcharum aevo, velut infantes, mitius habebantur

A

bantur fideles, & laetius liberiusque sua sacrificia peragebant, donec sub Oeconomia Mosis Israelitae fervorum instar, ad perpetuam lanienam rigore legis compellerentur, & quotidie eis peccati chirographum in sanguine pecudum ostentaretur. Uti vero incredibili variarum caeremoniarum multitudine hi erant circumsepti, sic etiam non unius generis sacrificia eis erant praescripta, e quibus Psaltes quatuor hic recenset, זבח חטאת & עולה מנחה

§. III. זבח igitur sacrificium, ortum habet a זבח mastravit, unde זבח altare; erat alias, (hoc loco autem sacrificium salutare) universale sacrificiorum nomen, sive ea desumta essent ex quadrupedibus, seu volatilibus, seu etiam farina. זבח autem munus, est ab Arab. מנח donavit, & sacrificia praefertim incruenta, quae desebant Deo pauperes ex frumento, continebat. Caverat enim Deus inopiae quorundam, quibus, cum vaccam, agnum, hircum aliudve animal coemere non possent, licentiam fecit, ut vile quoddam fertum traderent in altare. Familiam vero paene duxit ita dictum עולה holocaustum, quod derivabis ab עלה ascendit, unde etiam est עלה folium. Totum enim hoc sacrificium, ablato corio & mundatis intestinis, quale quale erat, ascendebat in aram, nec quicquam de carne ipsius participabant sacerdotes, ut quidem de sacrificiis aliis, ubi nobilissimae tantum partes, adeps & exta cremabantur, reliquam autem carnem sacerdos & offerens inter se disperiebatur. Erat ergo עולה hoc, ut sacrificiorum fere princeps, sic etiam Christi figura valde emphatica & expressissima. Venit nunc in censum חטאת Sacrificium pro peccato: descendit id a חטא peccavit. Pottissima hujus ratio erat, ut abstergeret peccata, non ea quidem quae omnibus hominibus sunt nativa, sed illa in quae quis vel aliqua fronte, vel nescius etiam & per errorem inciderat. Tam dura enim erat tunc temporis Dei virga, ut non modo rueret in peccatores ob labem Adamicam, sed etiam peccata singularia, involuntaria tamen, hoc sacrificio vellet elui. Quin quod majus est, illa quoque crimina, quae
 contra

contra legem Caeremonialem tantum ibant, אֲנֹכַח quodam exstinguenda erant. Ita atrectatio mortui, gonorrhaea, puerperium, cibi illiciti, & ejusmodi alia, jam erant vermis in conscientia, & hac victima debebant aboleri.

§. IV. Haec est horum sacrificiorum quatuor externa facies & ritus ipse: naturam autem & illorum, & sacrificiorum in genere si perreperamus, erunt illustria Christi emblemata, ut hunc in eis exsculptum quasi esse dicas. 1. Bos, agnus, hircus, columba, farina purissima, erant plerumque sacrificiorum materia, & signa simul laboris & constantiae Christi, innocentiae, lasciviae, (peccatorum enim vices sustinuit,) mansuetudinis denique & purissimae sanctitatis. 2. Segregabantur illa animalia, & Sacerdoti dein tradebantur: quod exprimit consilium Dei, in quo ad mortem destinatus est Christus, & traditionem ejus ipsam justitiae Dei factam. 3. Mactatio cruenta, illius mactationem. 4. Ablutio animalis, hunc esse hostiam immaculatam. 5. Elevatio in altare, sublationem in crucem. 6. Combustio iram Dei rapidissimam. 7. Cinis extra castra portatus, sepulturam Christi tantum non vociferatus est. 8. Quod denique ederint de Sacrificiis Sacerdotes & offerentes, communionem fidelium cum victima sua praesfiguravit.

§. V. Damnat autem Textus noster quatuor haec sacrificia, tanquam minus sufficientia ad placandum Deum. Idem tamen vult intelligi de reliquis omnibus quotquot erant immolationibus, utpote quae ab illis non nisi quibusdam circumstantiis discrepabant. Nec, cum sacrificia culpat, liberat hoc naevo caeremonias alias, sed totum etiam apparatus Leviticum simul imperfectionis accusasse est existimandus, cum non minus, ac quidem illa, rerum futurarum fuerit imago tantum.

§. VI. Et cum duo semper fuerint ab antiquo hominum genera in domo Dei, vel hypocritae, vel fide germana subacti; duplicia etiam fuerunt, quae Deo afferebantur sacrificia, tum eorum, qui ritum tantum imitabantur sine religioso affectu, tum eorum, qui jugulabant quidem pecudem, sed cum sancto scrutinio

mysterii divini, quod hic tectum erat. Quæritur ergo, contra quamnam sacrificiorum oblationem Psalmus noster belligeret? dicimus nos, contra utramvis. Ac quidem sacrificia in fide immolata non fuisse justum pro hominibus placamentum, patet inde, quod veram victimam depinxerint tantum, eamque modo ut umbra corpus antecesserint. Multo vero minus pondus hoc habuerunt sacrificia sola & in se considerata. Quod tamen cum defenderint olim spectra hominum Pharisæi, eorum doctrinam per aliquot paragraphos enervabimus.

§. VII. Certe vero pecuniam mentem habent, qui peccorum in materia hac suscipiunt patrociniū. Quid enim, si tibi commissam a tuo Rege coronam alius eblandiatur, an lenire iram Domini tui, aut quos tibi minatur cruciatu, pati potest bestia? tantum abest, ut Regem summum, cujus tu bona dilapidasti, mollescere & tibi reddere possit cruor animalium. Et, præterquam quod is, qui reconciliare hominem cum Deo velit, talis debeat esse conditionis, ut convenire cum Deo, ut commendare ei peccatorem, ut satisfactionem pro illius delicto possit polliceri, quod non cadit in bovem aut hircum; accedere quoque debet tanta personæ hujus vis & valor, quo horribilem Dei iram possit sustinere, ne ab ea conteratur & absumatur: cui discrimini præter Deum ipsum nec pares erant angeli, nec homines, nedum animalia. Unde *hic ad me appropinquabit, quisnam enim est, (h. e. nemo est) qui eam sincero corde me adcat.* loquitur Deus de Christo *Jerem. XXXI. 27.*

§. VIII. Rei huic suffragatur nostra conscientia, secundum cujus trutinam ponderare veritates omnes debemus. Hanc vero si consulimus, statim abibit in fumum, quicquid hic somniat absurdorum hominum cerebrum. Duplex naufragium ut scimus omnes, fecit Adamus, partim quod creatoris sui imaginem in se expungi, partim quod a deceptore suo se subjugari fuit passus. Excute jam conscientiam tuam, & attende, annon ad reparandam in te Dei imaginem,

ginem, & ad deprimendum Satanam fortiori brachio fuerit opus, quam pecunio? facile tum judicabis, non sacrificia animalium, sed alium esse debuisse, quem nobis *Deus faceret sapientiam & sanctimoniam*, 1. Cor. I. 30. quomodo nobis formae divinae restitutio promerita est; neminem quoque praeter eum *robusti domum spoliare* potuisse, *Matth. XII. 29.* quod exemptionem a Diaboli dominio dicit. Vide nunc, an *multa millia arietum, aut oleum, etiamsi innumeri ejus essent rivi, &c. Mich. VI. 7.* ad reconciliandum Deum suffecerint, an vero alia *viclima* eos debuerit in perpetuum consummare, qui *sanctificantur.* *Hebr. X. 14.*

§. IX. Quicquid machinentur adversarii, collabatur, si iis opponamus, ne minimam esse inter delictum & delicti poenam proportionem, ubi Deo sanguinem animalium, tanquam absolutissimum hominum piaculum obrudimus. Ita vero se ludibrio haberi ne iudices quidem terreni patiuntur, ut latronem obolum pro caede sua offerentem, e mortis periculo expediant.

§. X. Deinde quoque, si Deus exitium aeternum, quod homini si laberetur statuerat, in leve hoc supplicium convertisset, veritatem suam destruxisset. Hoc autem fieri plane nequit, siquidem virtus haec non quaedam tantum in Deo denominatio est, sed ipsam ejus essentiam ingreditur, adeoque similiter ut illa, mutationem omnem respuit. *Non est Deus homo ut mentiar, aut filius hominis ut eum rei alicujus poeniteat.* *Num. XXI. 19.* hinc Christus *Apoc. I. 15.* *pedes habet ex orichalco*, quod stabilitatis illius & immutabilitatis character est. Resultat inde, hanc Dei veritatem non arrodi modo, sed subruí omnino ab iis, qui clamant, Deum, licet initio legem suam severissimo interdicto munierit, potuisse tamen in ejus transgressorem ita suavem, lenem ac clementem esse, ut satisfactione metaphorica satis habeat.

§. XI. Et cur denique mitissimus Pater filium unicum ad inauditam mortem relegasset, si tolli hominum scelera sanguine animalium potuerunt? nullo certe colore asperitatis

notam hic effugeret Deus. Contra vero edocti sumus a Scriptura, Deum magnam sui filii rationem habuisse, sed cum redimi tamen genus humanum aliter non potuerit, invitum quasi tam carum pignus a se dimisisse. *Ira Deus dilexit mundum, ut unigenitum suum filium daret. Job. III. 16. Deus proprio filio suo non pepercit. Rom. VIII. 32.*

§. XII. Riserunt jam olim Gentiles, qui emunctae naris erant, dementia hanc & Judaeorum & civium etiam suorum, qui eodem morbo laborabant, existimantes, nidorem sacrificiorum esse Diis gratissimum, eosque horum sanguine velut nutrimento uti. Quae ut solet, acerbe exsibilat Lucianus, *Libr. de Sacrif. p. 354. edit. Salmur. At vero Dii Jovi assidentes in terram despiciunt, & inclinato capite quoquo versum spectant, εἶπο δὲ ὄψονται πῦρ ἀναπτόμενον, ἢ ἀναφερομένην κίσσαν ἐλισσομένην περὶ καπνῶ, (ex Homero Iliad. A. v. 317.) καὶ μὲν θύη τις ἐωχέντα πάντες, ἐπικεχνηότες τῷ καπνῷ, καὶ τὸ αἷμα πίνοντες τοῖς βωμοῖς προσχεόμενον ὡς περ αἱ μύια. sicunde ignem (in sacrificiis) accensum, aut surgentem nidorem circumfusum fumo videant. Ac si quis forte sacrificet, epulantur omnes inbiantes fumo, ac muscarum more affusum aris sanguinem bibentes. Similem Satyricum agit Aristophanes in Pluto. pag. 105. ubi Mercurium introducit conquerentem de malis, quae scilicet ob neglecta sacrificia redundent in Deos, post quae ait haec: καὶ τῶν μὲν ἄλλων μοι θεῶν ἤττον μέλει, ἐγὼ δ' ἀπόλωλα καπιτέτριμμα. De reliquis Diis minus anxie laboro: sed quantum ad me attinet, fame perii.*

§. XIII. Confecimus nunc Pharisaeorum in hoc capite dogma, idque quoniam futile erat, nullo negotio confecimus. Objicit se nunc nobis Vir vastae quidem doctrinae, sed qui sibi nonnunquam nimis placet. Spencerum puto, acutissimum Anglum, qui in materia de Sacrificiis sententiam invehit in ecclesiam novam plane & inconsoletam. Is enim eorum incubacula non apud gentem Dei, sed inter ethnicos reperit, eisq; gloriam inventae hujus caeremoniae vindicat, quam deinceps vicini gentilibus filii Dei adoptaverint, & sua civitate donaverint.

rint. Inter alia vero praesidia opinionis suae, quam multis phaleris ornat, Lib. de Legib. Ritual. Jud. auxilium quoque petit a nostro, quem evolvimus loco, ejusq; verba לֹא יִשְׁמַע אֱלֹהִים non sic accipit, ut significant *Noluisse*, quod faciunt tamen omnes clarissimi interpretes, sed quasi designent *non iussisse*, non *praecepisse*, h. e. non es auctor sc. sacrificiorum. Sed licet fateamur, vocem לֹא utrumque notare, & velle & jubere, loco tamen huic quem tractamus, sensum postremum convenire negamus.

§. XIV. Fidem enim excedit, innocentissimos Patres cultum idololatricum ad Dei sui sacra transtulisse, nec id tantum, sed ei etiam locum primarium inter omnes suos ritus concessisse, cum id fastigium merito competeret sacrificiis. Sed si firmus liberales, & infimulemus ecclesiae Dei primitias hujus improbitatis, certe nemini persuadebimus, placere Deo potuisse, religionem suam impura caeremonia conspurcari, aut illum eximie delectatum esse, quod eodem illo honore sacrificiorum scilicet, afficeretur a suis, quem illi viderant Diabolo exhiberi ab ethnicis. Et legimus tamen, sacrificia hoc aevo Deo immolata ab illo ipso fuisse injuncta, ex quo proclive est conjicere, alios debere esse hujus ritus natales, quam quos fingit sibi Spencerus.

§. XV. Addimus, quod ipsam pertinaciam vincet, si sancti Patriarchae sacrificandi morem non a Deo, sed a gentilibus didicerunt, eum sub nullo alio, quam religionis ex proprio ingenio effectae, nomine venire posse. Sciunt autem illi, qui non plane hospitantur in S. litteris, nolle Deum sapientem ex carnis stultitia coli, sed unice secundum legis a se traditae amissim. *Matth. XV. 8. Col. II. 23.*

§. XVI. Secure denique contendimus, morem hunc sacrificandi apud gentiles ne nasci quidem potuisse, ut eum adeo Patriarchae, si vel maxime voluerint, tamen domesticum facere ab iis minime potuerint. Affirmabunt omnes, sacrificia fuisse umbras sacrificii Christi, nec hoc tantum, sed tales etiam umbras,

umbras, quae quascunque mortis Christi circumstantias ita expresse praesignificarunt, ut hic in eis veluti exasciatus fuerit. Credent itidem, mortem Christi & ejus mediationem nulla arte humana potuisse excogitari, sed Deum ejus esse architectum. Si autem totum illud salutis aedificium effinxit sapientia Dei, quomodo accuratissimam hujus imaginem, (sacrificia puto,) fabricasset vesania hominum? Possetne aliquis Alexandrum sculperre, quem ne per quietem vidit unquam?

§. XVII. Neminem quoque, qui historiam breviter tantum degustavit, fugiet, modo plane contrario, gentiles magnam Theologiae suae partem in acceptis debere populo Dei, non hos vero in sacris suis habuisse magistros gentiles. Ne volumen spatiosum contexamus, memorabimus tantum, appellationem Jovis aperte esse a Jehova, inundationem Deucalionis diluvium Noachicum, το χολος creationem mundi, γυγαντομάρχειαν constructionem turris Babylonicae olere: qualia apud eos sunt maxime obvia. Ex quo manibus palparamus, sacrificandi consuetudinem feto eodem a gente Dei ad idololatrias transcurrisse.

§. XVIII. E diverticulo nunc in viam. Spectavimus supra animalium in V, foedere egestatem, qua hominem ex Satanae ergastulo non potuerunt emercari: unde alius debebat esse, qui quod deerat homini, ex suis thesauris depromeret, & ejus nomen e Dei tabulis eraderet. Fuit vero is, si scripturae semitam sequimur Christus, qui solus Dei iram sua morte sopire, & nos cum creatore nostro novo glutine potuit compingere. Habent hoc cunctae S. litterarum paginae, quae ut sacrificiis omnem vim leniendi Deum adimunt, sic eandem Servatori nostro faciunt propriam.

§. XIX. Peregrinum tibi videbitur, quod victima Christi, semel tantum in crucis altari concremata, *H. br. X. 14.* plus valuerit, quam illa sanguinis flumina, quibus quotidie tineta fuit ecclesia vetus *v. II.* Provochemus ergo in scenam privilegia, quibus

quibus prae sacrificiis antiquorum splenduit sacrificium Domini nostri: illa enim si rimatus fueris, consenties ultro, hunc Dei agnum prae animalibus Judaeorum fuisse tantae dignitatis, ut ruinam humani generis potuerit perferre & fulcire. Quod caput rei erat, is, qui homines tueri volebat, omnium primum libere ac sua sponte ad difficile hoc negotium debebat accedere, cum ille alias martyrium videatur subiisse, quem contra voluntatem suam iracundiae Dei projecisset homo: quo latrocinio potius quam iusta & aequabili satisfactione, magis ad huc Deum exulcerasset, quam priorem noxam sepe livisset. Tum etiam non ferisset certe Dei sanctitas creaturam innocentem ad vadimonium coactam. Adeoque necessarium fuit, ut Christus instinctu proprio hominem in luto demersum tolleret, & vindictae Dei surriperet. Quod eum etiam fecisse Scriptura docet. *Ps. XL. 8. Ecce venio, in libro scriptum est de me, &c.* & multis testimoniis aliis. Notemus hic, non sine mysterio in Sacrificiis T. V. oves fuisse communissimas; harum enim incomparabilis mansuetudo, (*Esa. LIII. 7. non aperuisti os suum ut ovis, quae ducitur ad macellam,*) eandem virtutem in antitypo suo digito monstravit. Addimus, hanc animi facilitatem a Christo capite in cetera quoque membra destillasse, unde illa in pietatis tramite nullo unco aut calcari habent opus, cum hilariter in eo & sponte ambulent: quod canit David *Ps. CX. 3. post victoriam tuam populus tuus tibi sponte sacrificabit*, cui succurrit filius Salomo, qui in suo *Cantico VI. 11. de curru Amminadab*, hebr. עמי נרב h. e. *populi spontaneitatis*, sermonem nectit.

§. XX. Ex quo igitur Christus in hoc cum Patre suo commercio hominum personam egit, & ipsius iram ab eorum cervicibus declinavit in suum, atrocissimi criminis nostro loco fiebat reus. Nihil tum Deo amplius cum homine in hac causa negotii, liber erat, erat expeditus, & spectator tantum erat illius tragoediae, quam alias in ipso lussisset ultio Dei. Jam omnem irae suae molem immittebat Deus in nostrum spon-

B

forem

forem, cumque deturbabat ad supplicium id, quod nobis paraverat. At quale hoc? loquatur id Moses e *Genesi* sua *Cap. II. 17. quo die comederis, מות תמות moriendo morieris.* Ubi mors non corporalis tantum, sed animae etiam & aeterna inluitur, quod praeter emphasin phraeologiae, ex opposita vitae aeternae promissione, eidem homini data, clarissime elicitur.

§. XXI. Stabat nunc in consilio Dei ad aram hostia, pasfura id, quod competebat homini rebelli. Sed cum filius ut Deus nec pungi doloribus, nec curis possit marcescere, nihil erat reliquum, quam ut humani corporis tabernam ingrederetur, in qua poterat a vindicta Dei commoli. Et hoc etiam deliberato tempore fecit Christus, quo *ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν Job. I. 14. habitavit inter nos,* quod felicissime interpreteris, τὸ σκῆνος *habita- xaculum* sc. *sui corporis assumpsit,* sic enim sententia haec cum praecedenti *σὰρξ ἐγένετο caro factus est,* nitide conspirat, & sensum eundem fundit. Alia etiam causa Mesfiam nostrum carnis involucro inclust, ut frater noster esset & affinis, utque adeo calamitate nostra tangeretur non ex amore tantum divino, sed ex eo etiam, quem natura ipsi ingeneraverat. Tendeat huc Judaeorum Goëlistus, quo Israëlitam a servitute, ejusve domum & agrum ab emtore nummis suis repetebat is, qui sanguine illi maxime vicinus erat. Diploma Dei de ritu hoc eleganti lege. *Levit. XXV. 25.*

§. XXII. Quemadmodum autem solus Deus redemptor nullus erat redemptor, sed caro etiam adesse debebat, quae a fervente Dei vindicta coqueretur: sic nec caro Christi sola habebat virtutem hilasticam, verum connectenda erat cum Divinitate. Hac enim veluti fulcimento quodam & propugnaculo uti debuit, ut posset tremendam Dei iram sine naturae suae detrimento excipere. Alias enim piaculum nostrum fuisset mancum, si oneri succubuisset Salvator mundi: sed nunc, quod inter medias flammam victor exstiterit Christus, effecit ipsius Divinitas. Deinceps vero, cum laefa Dei majestas

itas supplicium comminata esset non acerbum modo sed temporis intuitu aeternum quoque, in causa fuit aucteritas personae, ut illud intra aliquos dies, aut si malis, horas fuerit contractum; cum si Messiae nostri passiones per aeternitatem fuissent expansae, spes nostra salutis nanciscendae vana & vitrea fuisset in perpetuum.

§. XXIII. Θεανθρωπος igitur debet esse vita nostra: homo nempe, ut cruciari posset, idem vero Deus, ne posset ab infernalibus tormentis prosterni. Unde duo nomina, quibus olim Christus frequentissime salutatus est, υἱὸς ἀνθρώπου & κυρίου, filii hominis & Domini, mysterium hoc in sinu habent, & hominem Christum eundem quoque Deum esse murmurant. Caeterum Θεανθρωπος hujus picturas & muta vaticinia habes in arca, e ligno ξύλον γένην constructa, ubi lignum Christum hominem, & lamina aurea, quae undiquaque vestiebat arcam, eundem Deum musitabat: item in rubo ardente, ubi frutex ipse Servatoris nostri carnem, ignis vero qui eum lambebat, Divinitatem ipsius deumbrabat.

§. XXIV. His igitur, quae significavimus, ornamentis enituit victima N. Testamenti prae iis, quas mactavit aliquando vetus Israël: ideoque, qua virtute omnino caruerunt sacrificia, potuit & sola quidem potuit, similitatem Dei adversus nos oblinere, & nos ad vitam beatissimam transvehere. Aliud quippe fuit, secundam e S. Trinitate ὑπόστασιν, reliquis personis ὁμοούσιον, principatui suo ad tempus quoddam renunciare, nostro more in utero stabulari, nasci dein & per tricennium inter mille aerumnas desudare, expirante denique sua aetate in cruce affigi, & ibi ob vehementissimos dolores quiritare: aliudque erat, animal carneum, machinam brutam, & in qua nihil adeo, quam quod moveatur mireris, ab igne depasci. Agnoscent ergo omnes ii, qui generosum spiritum habent, sacrificia, rem in se alias non ita momentosam, nihil aliud fuisse, quam Doctores mutos & abstrusos etiam, populi in aevo puerili & impubere, quoad religionis notitiam, adhuc balbutientis. Quae est

mens Pauli *Hebr. X. 1. Lex habet umbram futurorum bonorum, non essentiam ipsam.*

§. XXV. Fuimus jam in tabernaculo Mosis & monte Gogatha, & observavimus, locum hunc prae illo nobilitatum esse meliori victima. Consentit nobiscum Davides, qui in Textu quem enucleamus, postquam sacrificia sua vi omni nudasset, transit statim ad hostiam Christi, eamque verum hominum piaculum esse asserit verbis his: *אָזְנַי כְּרִיתָ לִי Aures aperuisti mihi*, seu, quod ex Antiquitatis scriniis mox demonstrabimus, *Ego me tibi servum obtuli*, quod idem est, ac carnem adoptavi, cruciatusque in ea subii; & idcirco cunctis V. T. sacrificiis sum antehabendus. Quam passionis Dominicae historiam, per totam posteriorem Dissertationis hujus partem persecuti sumus.

§. XXVI. Vellicat nunc nos phrasis *אָזְנַי כְּרִיתָ לִי*, qua ratione conficiamus hinc servitium Christi, cum verborum sonitus tam insolite tinniat. Sed homini in Judaicae gentis ritibus paulum versato, facile erit, litem hanc dijudicare. Teuebantur Servi Israelitici heris suis fideli ministerio per sexennium adherere, septimo vero anno manumittebantur. Nonnulli autem eorum non raro ad sortem suam resiliebant, quo tamen venire sine caeremonia non poterant. Adducendi enim erant a Domino ad januae postes, ubi is novi mancipii aurem spiculo perterebrabat, quo facto, servus ejus manere debuit *אֶחָדָה עֲדָה in aeternum*, quod ex Bibliorum filo omnes dies vitae complectitur. Habes haec *Exod. XXI. 1. - 7.*

§. XXVII. Quod si jam typum hunc vocemus sub incudem, intelligemus non modo, quod diximus supra, *aperuisti mihi aures*, idem valere ac: *spontaneus tuus servus factus sum*, sed praeter hoc etiam offendemus hic elaboratissimam Christi pieturam. 1. Servus enim, qualem hic in oculis habemus, non vi retrahebatur, sed sponte sua ad servitium revertebatur: qua re pulchrum emblemam fuit Christi, qui etiam *ipse se exinanivit, & formam servi accepit. Phil. II. 7.* vide quoque §. XIX. 2. Obser-

2. Observat praeterea Exodus, servos saepe ad priores suas operas rediisse ex affectu in uxores, quae alias cedebant Domino; & quid est S. codici familiaris, quam quod delicatissimum amorem Christi erga ecclesiam suam, cui non raro sponsae titulum dat, extollat? *Vos viri, amare uxores vestras, quemadmodum etiam Christus amavit ecclesiam, & se ipsum dedit pro ea. Ephes. V. 25.* 3. Eximium etiam amorem Servorum in suas conjuges forsan non jejune conjicias ex auriculae compunctione, quod illi a mulieribus suis noluerint avelli, etiamsi intervenerit dolor hujus vulneris: longe expressius vero amoris signum tradidit nobis Servator noster, quem non barbara mors & tormenta gravissima, nedum dolor hujuscemodi parvulus distrahere a suis potuit. 4. Servus autem, ad fordidam suam conditionem retrogrediens, non per novum aliquod intervallum, sed per omnem aetatem suam ministerio alligabatur: similiter Christus ad ultimum vitae suae punctum pendit a dominio Patris. Fluebat hinc s. servo nullam post haec promissionis poenitentiam integram fuisse: sic etiam Christus sponsioni renunciare, & datam semel fidem suam elidere rursus non potuit, quod asserunt tamen Remonstrantes.

§. XXVIII. De reliquo transverberatio auris in servo, non erat inanis lusus, sed exprimebat obedientiam, optimam servorum virtutem, quam probant, si audiunt promte & obsecundant heris suis. Deductio porro ad portam domus ipsum servorum officium intendebat, ut qui frequenter circa januas cursitant.

§. XXIX. Obiter hic Davidem reconciliabimus cum Paulo, qui *Hebr. X. s.* thema nostrum interpretatur, τὸ σῶμα κατηρτίσθη μοι. *Corpus mihi adaptasti.* Fatemur, si verborum versio urgeatur, unionem inter eos sperari non posse; sed cum sensus loco utroque concordet, nodus hic est nullus. Etenim, *corpus adaptasti mihi*, tantundem in se continet, ac *auris aperuisti mihi*, seu fecisti me servum tuum, cum scilicet corpus humanum mihi circumfunderes. Quae lucem foenerantur

ex Phil. II. 7. ubi inventus est ut homo alius, aequipollet cum phra-
fi, assumebat formam servi. Locutionem autem illam pro more
suo transcripsit Apostolus a LXX. Interpp. quos, cum contra
sensum nihil peccarint, noluit repudiare.

§. XXX. Nollemus autem, viros quosdam magnae fa-
mae verba nostra aliorum torfisse. Etenim אָנֹכִי כִרְיָה לִי
aures aperuisti mihi, quod nos supra ostendimus totam Christi
incarnationem involvere, illi trahunt ad humanitatis Christi
quoddam attributum tantum, obedientiam, ut *aperire aures*,
h. l. idem sit ac facere obtemperantem. Lubrica vero hæc
sunt & violenta. Ne enim simus longi, non bene in gratiam
redibit expositio hæc cum Paulo, qui ut modo annotavimus,
haec verba *Hebr. X. 5.* transtulit; *corpus mihi adaptasti.* Aesti-
met nunc ingenuus lector, an Christo *corpus aptare* & eum *fa-
cere obsequiosum*, sint equivocata. Subcontrarius etiam est fons
Hebraeus, ex quo textuum interpretationes tutissime exami-
nantur. כִּרְיָה enim *fodere*, non tam bene designat talem e. c.
aurium apertionem seu fossionem, qua excrementis excaven-
tur, ut audire distinctius possint, (haec est mens illorum In-
terpp. quos modo laudavimus) quod esset sensu emblematico,
reddere aliquem obedientem; sed magis exprimit רֹד כִּרְיָה
fossionem, quae fit vulnerando, & nexa est cum dolore quo-
dam: quae significatio manifeste stat a nobis, docetque, no-
strum locum consuetudinem illam terebrationis in aure
servorum, & ita servitium Christi, quod cum is assumeret
corpus se exseruit, in mente habere. Advocamus huc scrup-
ulosum illum *Ps. XXII. versum 17.* כָּאֲרֵי יָדַי וְרַגְלָי perforarunt
manus meas & pedes meos. ubi doloriferam fossionem unusquis-
que cernet. Usurpare autem solent, si de simplici apertione
loquuntur Scriptores Biblici, vocem פָּתַח, ut *Esa. XLVIII. 3.*
אָזְנִי פָּתַח לִי אֵלֹהִים פָּתַח אָזְנִי *auris tua tunc non erat aperta.* cap. item I.
5. אֲנֹכִי יְהוָה פָּתַח לִי אָזְנִי *Domini Deus aperuit mihi aurem.*
Quod imitati sunt Auctores N. Tti, quibus in significatione
apertionis simplicis vox ἀνοίγειν est vulgaris admodum. Ita
ὁ ἀνοίγειν

ἡ ἀνεῳχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί Et oculi eorum aperti sunt. Matth.
 IX. 30. par phraſis habetur Act. XII. 14. ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἐκ ηἰούζε
 τον πύλανα. prae gaudio non aperuit portam. alia exſtant quam plu-
 rima exempla per totum N. T. volumen ſparſa. *Beatiſſime*
Jeſu, qui tanquam hoſtia omnibus numeris perfecta olim uſtus es, & ita
 dulcem odorem exhalaſti ad nares tui Patris, nos viciffim ſacrificabimus
 tibi tuis gratitudinis, ferta ſanctimoniae, vinum gaudii in Domino, ad-
 ipe denique vitae defecatae. Tu tantum, quemadmodum ipſe fidele
 ſervitium praefitiſti, alacritatem eandem transfunde in nos, ut cupide,
 ut ſine taedio juſſa tua deſculemur: & quando adhuc a vinculis
 Diaboli ſumus irretiti, advola, & lacrimabili ſervitute nos
 quantumoculus emancipa.

Olim quae caluit puerili pectore flamma,
 Jam spargit primas inveterata faces.
 Tu igitur, stadio volucris pede currere
 perge,

Sudore arripitur disrita meta crebro.
 Adde manus vitibus, fluat ut vindemia dives,
 Neque scabat stirpes sus lutulenta cave.
 In sua sic superi te ducent atria cives,
 Angelicisque hortis regia cedrus eris.

Haec Dissertationi Ornatisimi Respondentis, tanquam candoris sui & pro-nae in eum voluntatis tesseram, at-
 texuit Patruelis ipse.

Andr. Ottom. Goelicke.
 M. D. & PP.
 Rector h. t. Universitatis.

Cui Christus tantus, quanti non Foedera
 prisca
 Numen adire pia religione doces.
 Quae via tendat eo, monstrat Tua pagina docta
 Illi qui dignus nobiliore sacro est.

Pauca haec Nobilissimo & Politissimo
 Domino R. G. Goelicke, SS. Th.
 Cultori, Auctori hujus Dissertatio-
 nis doctissimo, suoq; per aliquot
 annos auditori carissimo, gratula-
 bundus amicitiae ergo scribebat,

Praeses.

ad 14.

01 A 6501

ULB Halle
002 927 330

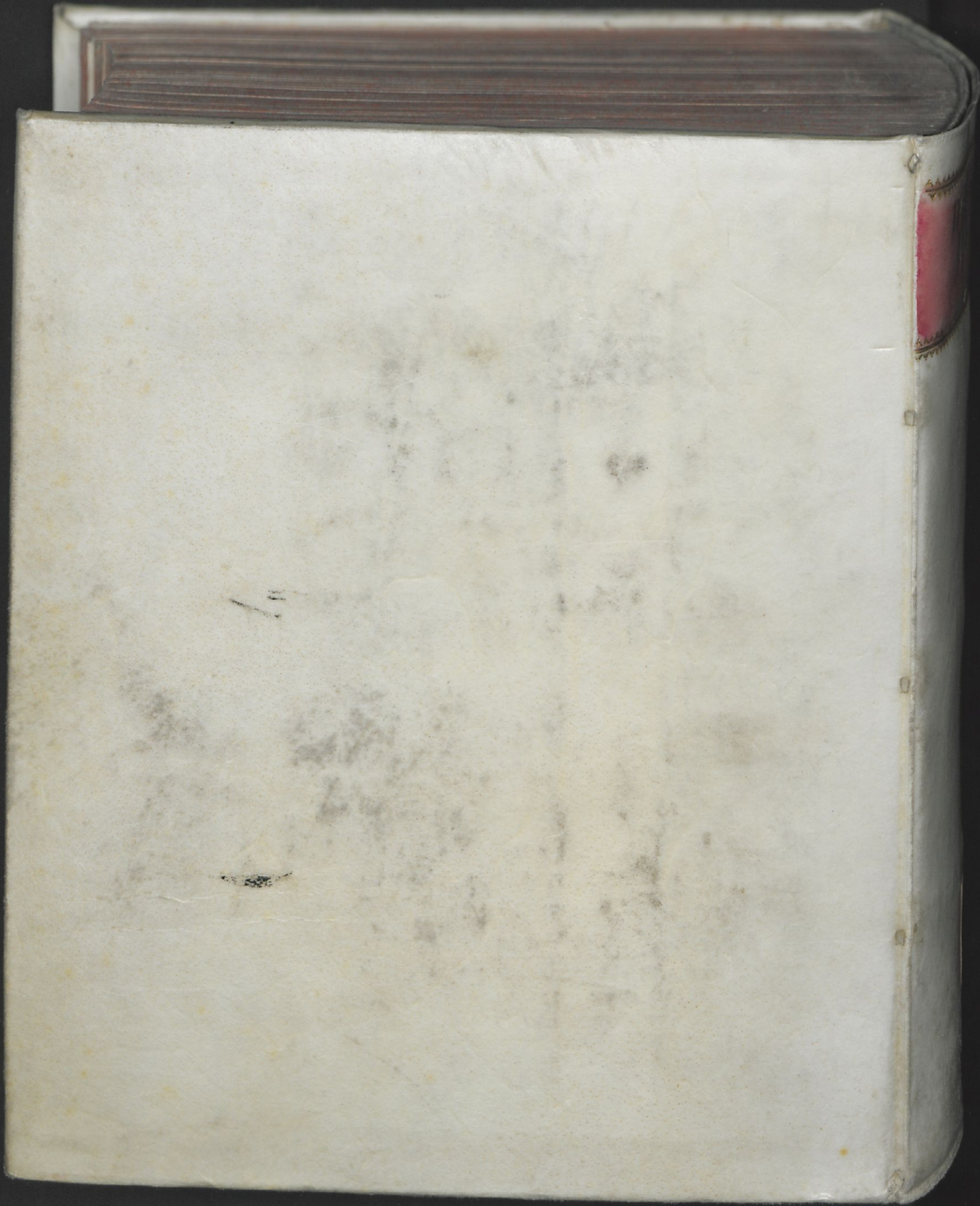
3

sh

12

19
19

DISSERTATIONEM
DE
**INSUFFICIENTIA
SACRIFICIORUM IN
VETERI, ET SUFFICI-
ENTIA SACRIFICII CHRISTI
IN NOVO TESTAMENTO,**

ex loco Pf. XL. 7.

SUB PRAESIDIO
VIRI SUMME VENERANDI,

DOMINI

PAULI ERNESTI JABLONSKI,

SS. THEOL. D. ET PROF. PUBL. ORD.

ECCLES. ITEM REFORM. IN HAC URBE

PAST.

XIV. Aug. c10 10 cc xxv.
ventilabit

Ejus Auctor.

**RUDOLPHUS GOTHOFREDUS
GOELICKE.**

Berol. S. Th. Stud.

FRANCOFURTI ad VIADRUM,
Typis exscriptis TOBIAS SCHWARTZE.